

FICIL
RAISE THE BAR!

Rīgā, 2024. gada 12. jūnijā
Nr. 36/2024

**Finanšu ministrijas
Nodokļu pamatnostādņu koordinācijas grupai**
pasts@fm.gov.lv

Par pievienotās vērtības nodokli

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk - FICIL) pateicas Finanšu ministrijai (turpmāk – FM) par sagatavoto analīzi un dokumentu saistībā ar pievienotās vērtības nodokli (turpmāk – PVN). Ņemot vērā pamatnostādņu tuvošanos noslēguma stadijai, vēlamies vērst uzmanību uz vairākiem elementiem saistībā ar pievienotās vērtības nodokli (turpmāk – PVN).

Kopumā varam novērtēt, ka Latvijā ir mazinājusies plaisa starp PVN ieņēmumiem un IKP, kas nozīmē, ka atsevišķi regulējuma mēri ir bijuši efektīvi PVN krāpniecības mazināšanai. Tomēr FICIL iepazīstoties ar izvērsto analīzi apspriešanas projektā, līdz galam nav skaidrs kā dokumenta beigās minētie ieteikumi izriet vai ir saistīti ar šajā analīzē identificēto.

Pirmkārt, FICIL ieskatā, domājot par ilgtermiņa mērķu sasniegšanu un nodokļa lietošanu kā instrumentu, lai veicinātu noteiktas darbības sabiedrībā, primārajam jautājumam būtu jābūt – vai tie risina vai palīdz sasniegt valstī noteikto mērķi? Atgādinām, ka nodoklis nav tikai instruments, lai nodrošinātu konkrētus ieņēmumus budžetā, bet arī instruments, ar kura palīdzību var veicināt vai kavēt nodokļu maksātāja darbības atbilstoši valsts attīstības mērķiem. Tajā pašā laikā jāuzsver, ka tas ir tikai viens instruments, un ar to vien nav iespējams panākt ilgtermiņa pārmaiņas valstī.

Otrkārt, FICIL ieskatā priekšlikums pacelt samazināto PVN apkurei, nav savietojams ar mērķi, kas tika minēts iepriekš nodokļu pamatnostādņu koordinācijas grupās, piemēram, skatot darbaspēka nodokļus – mazināt nevienlīdzību. Siltums ir viena no pamatvajadzībām, tādēļ FICIL ieskatā nav loģiski celt PVN pamatvajadzībai, lai iekasētu lielāku nodokļu ieņēmumus. Arī dati norāda, ka Latvijā ir viena no augstākajām ienākumu nevienlīdzībām starp ES dalībvalstīm¹. Turklāt, ar to tiktu sodīti tie iedzīvotāji, kas ēku energoefektivitātes pasākumus jau ir realizējuši līdz šim.

Vēl vēlamies norādīt, ka, lai arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – OECD) iesaka Latvijai pārnest nodokļu slogu no darbaspēka nodokļiem uz citiem nodokļiem, vienlaikus palielinot iedzīvotāju ienākumu nodokļa progresivitāti, FICIL ieskatā nav līdz galam pareizi pieņemt, ka OECD iesaka celt tieši PVN likmi, lai finansētu darbaspēka nodokļu samazināšanu.

Treškārt, FICIL novērtē projekta 15. punktā minēto atsauci uz megatrendiem un nepieciešamību tos ņemt vērā izstrādājot turpmākās nodokļu izmaiņas, lai labāk pielāgotos dažādiem nākotnes izaicinājumiem. Tomēr, 16. punkts min, ka nodrošinot ilgtspēju, ir

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality&stable=1#Key_findings

pakāpeniski jāvirzās prom no uzsvara uz darbaspēka nodokļiem un jāpāriet uz patēriņa nodokļiem (t.sk. PVN un AN). No vienas puses, tiek minēts, ka jāņem vērā megatrendi, kas šajā situācijā ir iedzīvotāju struktūras izmaiņas valstī (pieaugošs pensionēto personu skaits un krītošie demogrāfijas rādītāji), bet no otras puses, kā risinājums tam ir fokuss uz budžeta ieņēmumu saglabāšanu (nodokļa sloga pārlīkšanu no algas nodokļiem uz patēriņa nodokļiem), aicinot pārcelt nodokļu slogu uz patēriņa nodokļiem, nevis uz ekonomikas struktūras ilgtspējas veicināšanu, ņemot vērā šīs pārmaiņas.

FICIL ieskatā darbaspēka nodokļa strauja samazināšana (tā slogu pārceļot uz patēriņa nodokļiem) nav risinājums vai vismaz nedrīkst būt vienīgais vai primārais risinājums. Ir jāmeklē veids kā vairot ienākums uz vienu iedzīvotāju, vienlaikus veicinot pēc iespējas vairāk tādas darba vietas, kas veido preces vai pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību. Jāfokusējas uz to, kā celt iedzīvotāju produktivitāti, ļaujot viņiem ilgtermiņā nopelnīt vairāk uz šīs produktivitātes pieauguma rēķina, nevis tikai īstermiņa uz algas nodokļu samazinājuma rēķina. Aicinām valsti tās politikas veidošanā galvenokārt fokusēties uz jaunu ārvalstu investīciju piesaisti un augstu pievienoto vērtības uzņēmumu attīstības veicināšanu, lai atbalstītu uzņēmējdarbību, darbaspēka pārkvalificēšanos un tādejādi vairotu ekonomisko labklājību un ekonomikas ilgtspēju, kas attiecīgi arī nodrošinās budžeta ieņēmumu pieaugumu un ilgtspēju bez nepieciešamības pārlīkt nodokļu slogu un ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem uz pensionāriem.

Lai arī FICIL kopumā atbalsta nodokļu sistēmas vienkāršošanu un administrēšanas izmaksu samazināšanu, nevaram piekrist Latvijas salīdzinājumam ar Dānijas PVN sistēmu, kurā ir tikai viena PVN likme un tā ir daudz vienkāršāka. Samazināta likme varētu būtiski ietekmēt mazāk aizsargātās grupas. Dānijā valsts piedāvā būtiski vairāk un augstas kvalitātes valsts pakalpojumus nekā Latvijā, piemēram, bezmaksas augstāko izglītību, kura neapliekas ar PVN, investīcijas izpētē un attīstībā, kas palīdz uzņēmumiem radīt augstas pievienotās vērtības produkciju, tāpēc attiecīgi budžeta izmaksas arī ir būtiski augstākas nekā Latvijā, kā arī iedzīvotāji ir gatavi maksāt lielākus nodokļus, jo redz, ka pretī saņem apjomīgus un augstas kvalitātes pakalpojumus². Dānijā arī ir viens no augstākajiem publiskā sektora darbinieku skaitiem starp OECD valstīm³. Salīdzinot ar Latviju, Dānijā valsts un pašvaldības ar to nodrošinātajiem pakalpojumiem rada lielāko daļu no IKP. Latvija vēl šādu līmeni nav sasniegusi, tāpēc nebūtu pareizi ar esošo Latvijas līmeni piemērot tik vienkāršotu PVN sistēmu.

Vēl arī vēlamies norādīt, ka šobrīd publiskajā telpā izskanējušais priekšlikums celt PVN likmi kopumā nebija iekļauts šajā PVN pamatnostādņu dokumentā kā priekšlikums apspriešanai, līdz ar to netika apspriests ar sociālajiem partneriem un tam nav pausts uzņēmēju organizāciju atbalsts. Tāpēc lūdzam jebkādos priekšlikumu vai likumprojektu dokumentos nerādīt priekšstatu par to, ka tas ir apspriests ar sociālajiem partneriem, lai nemaldinātu valdību, Saeimas deputātus un sabiedrību.

Ar cieņu
Tatjana Guznajeva
FICIL izpilddirektore

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

² DK valsts tēriņi ir gandrīz 50% no IKP, bet LV tikai 40% no IKP. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_finance_statistics#Introduction

³ <https://www.oecd.org/latvia/oecd-economic-surveys-latvia-25222988.htm>